

VÄINÖ MONONEN

TALVISOTA KUHMOSSE IV

TALVISOTA KUHMOSSE IV

Kuolema kolkuttaa korvessa

(C) 2020 Väinö Mononen

Kustantaja: BoD - Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: - Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-2309-8

TALVISOTA KUHMOSSE IV

Kuolema kolkuttaa korvessa

Alkusanat

Sisällöstä

Tämä Talvisota Kuhmossa IV on neljäs teos Talvisota Kuhmossa - Kuolema kolkuttaa korvessa sarjasta. Se on jatkoa edelliselle kirjoittamalleni teokselle Talvisota Kuhmossa III.

Teoksen alussa käydään tiivistettynä läpi tähän asti vähemmän esille tullutta Lieksan suuntaa, jossa käytiin ankaraa kamppailua kenraalimajuri Gusevskin divisioonan eteläisen sivusuunnan hyökkäysjoukkoja vastaan.

Lieksan suunnan torjuntavoitto oli ratkaisevan tärkeä onnistuminen suomalaisille, jotka saivat lopulta ajettua vihollisen itärajan taakse. Tämän jälkeen voitiin rintamasta irrottaa miehiä muihin tehtäviin. Suomalaiset pääsivät pikaisesti keskittämään Lieksasta vapautuvia täydennysjoukkoja miesvajeesta kärsineelle Kuhmon rintamalle.

Sisällössä käsitellään suomalaisen sotilaskoulutuksen alkuvaihetta ja sen kehityskaarta ennen talvisotaa sekä yhteenvetona sodan jälkeisiä mietteitä itse talvisodan tapahtumista.

Mukana on muun muassa joitakin sotapäiväkirjaotteita, tilastoja, ilmatorjuntaa ja väestönsuojelua sekä ilmapuolustusta.

Lisäksi on sivuttu myös Suomen armeijan taisteluyksiköitä ja niiden kalustoa, aseita, ammuksia ja tarvikkeita sekä niiden käyttötapoja.

Sisällöstä löytyy myös suomalaissotilaiden ennen julkaisemattomia taistelukertomuksia Kuhmosta. Nämä miehet, jotka itse olivat taistelujen polttopisteessä, saavat nyt vihdoinkin äänensä kuuluviin. Miesten omakohtaiset kertomukset jätettiin aikoinaan julkaisematta ja haudattiin hiljaisuudessa pölyttymään Sota-arkistoon.

Aineisto on useista eri tietolähteistä tehty laajahko kooste, jota on täydennetty tapahtumapaikkoihin liittyvillä valokuvilla.

Tämä teos on omistettu Kuhmossa 1939-1940 käydyn talvisodan suomalaisveteraaneille ja heidän unohtumattomalle muistolleen.

Enossa 13. maaliskuuta 2020

Väinö Mononen

Sisällysluettelo

Alkusanat

sivu 7

- Sisällöstä

sivu 7

Taustatapahtumia Lieksan suunnalta

sivu 17

- Nurmijärven - Kivivaaran alueen taistelukuvaus *sivu 17*
- Suomalaisjoukkojen viivytysvaihe (*Kartta 1*) *sivu 19*
- Ankaraa kamppailua Lieksan rintaman herruudesta (*Kartta 2*) *sivu 26*
- Savijärven taistelu - Heinäjoen motti (*Kartta 3*) *sivu 32*
- Vihollinen aloittaa vetäytymisensä (*Kartta 4*) *sivu 40*
- Puolustusjärjestelyt Kivivaaran suunnalla *sivu 44*

Sotapäiväkirjaotteita Kuhmosta ja Sotkamosta

sivu 50

- Kirjattua muistitietoa *sivu 50*
- Raskas pataljoona 9:n Ilmatorjuntajoukkueen toimintakertomus ajalta 29.1. / 1.2. / 3.2. / 6.2. / 16.-17.2. / 20.2. / 24.-26.2. / 2.3. / 7.3. / 9.-10.3. / 13.-18.3.1940 *sivu 50*
- 9. Talouskomppanian (22.Tal.K) sotapäiväkirja P 3536 ajalta 3.2.-8.2.1940 *sivu 53*

Kuhmon taistelukertomuksia

sivu 57

- Isoisäni sotaan lähtö *sivu 57*
 - Kotona odottelu *sivu 59*
 - Rykmentin perustaminen *sivu 60*
 - Koulutusta kaivataan *sivu 62*
 - Oulussa joulukuussa 1939 *sivu 63*
 - Lopuksi *sivu 64*

- Rauhallinen yö Rastin linjassa *sivu 66*
 - Kannakselta Rastiin *sivu 66*
 - Jyrkänkoscalle *sivu 69*

- Saatanan sihteeri *sivu 72*
 - Aloitus Lieksassa *sivu 72*
 - Siirto Kuhmoon *sivu 72*
 - Motinvaltausta *sivu 78*
 - Raakaa peliä *sivu 81*
 - Pälliköt kaatuvat *sivu 82*

- Vastaisku talvisodassa Kuhmon Kuusijoella *sivu 85*
 - Kuusijoki *sivu 85*

- Motteja ja siperialaisia Kuhmon talvisodassa *sivu 88*
 - Siperialaislähetys saapui Kuhmon rintamalle 12.2.1940 *sivu 88*
 - Suomalaiset aloittavat siperialaisten kiertämisen *sivu 90*

- Taistelimme Dolinin hiihtoprikaatia vastaan *sivu 91*
 - Vastassa oli valiojoukko *sivu 91*
 - Sekavaa taktiikkaa *sivu 92*

- Kun käsky kävi *sivu 94*
 - Pikakätkö *sivu 94*
 - Kuoleman kenttä *sivu 95*
 - Valesotilas *sivu 95*

- Taistelukertomus Kesselistä *sivu 96*
 - Pikahälytys *sivu 96*
 - Ahdas paikka *sivu 100*
 - Neuvottelua *sivu 101*
 - Lisää vihollisia *sivu 102*
 - Kovaa kamppailua *sivu 104*
 - Omia apujoukkoja *sivu 106*
 - Vääriä oletuksia *sivu 108*
 - Homma käynnistyy *sivu 111*

- Partio toimintaa Sauna- ja Kuusijärven
välimaastoissa *sivu 113*
 - Suomalaiset olivat niskan päällä *sivu 113*
 - Tehtiin ilmatorjunta-ase *sivu 114*
 - Juhlamuonat *sivu 115*
 - Vihollinen sortui vaseliiniin *sivu 116*
 - Erämaa on täynnä yllätyksiä *sivu 118*
 - Partiossa *sivu 119*
 - Omia vai vihollisia? *sivu 120*
 - Huolto on vaikeaa *sivu 120*
 - Eräs muisto talvisodan päiviltä Kuhmosta *sivu 121*

- Löytövaaran ilotulitus *sivu 122*
 - Hyvä suunnitelma on puoli voittoa *sivu 123*
 - Eteenpäin! *sivu 123*
 - ”Isku” hyökkää *sivu 124*
 - Välillä on vaikeuksia *sivu 125*

- Jotakin on tehtävä pian!	<i>sivu 127</i>
- Kärkeen vetämään	<i>sivu 128</i>
- Taitava apulainen	<i>sivu 129</i>
- Ratkaisu	<i>sivu 130</i>
• Eräs yö Löytövaarassa	<i>sivu 132</i>
- Maailma räjähtää	<i>sivu 132</i>
- Propagandaa	<i>sivu 134</i>
- Ei kenenkään maalla	<i>sivu 135</i>
• Rutkunpuron rauhanneuvottelut	<i>sivu 137</i>
- Raatteelta Kuhmoon	<i>sivu 137</i>
- Komennus kenttävartioon	<i>sivu 139</i>
- Rauhantulo	<i>sivu 141</i>
- Terveisiä	<i>sivu 143</i>
• Sota loppui Löytövaarassakin	<i>sivu 144</i>
- Lähetti - pahanilmanlintu	<i>sivu 144</i>
- Palsta löytyy	<i>sivu 145</i>
- Lähitaisteluun käsikranaatein	<i>sivu 147</i>
- Täpärät paikat	<i>sivu 148</i>
- Lopun alkua	<i>sivu 150</i>
- Sekasortoa	<i>sivu 151</i>
- Päästiin pälkähästä	<i>sivu 152</i>
- Viimeinen taisto Löytövaarassa	<i>sivu 153</i>
- Selvitääkö rauhaan asti...?	<i>sivu 154</i>
- Ei ollut halua veljeilyyn	<i>sivu 155</i>
• Kilpelänkangas - juhlapuhe 4.8.1968	<i>sivu 157</i>
- Aseveljet - arvoisa juhlayleisö	<i>sivu 157</i>

Mietteitä talvisodan kokemuksista

sivu 169

- Mottinakertajat *sivu 169*
 - Kuhmo 13.-17.2.1940 *sivu 170*
- Nuoret vänriket maksoivat raskaimman laskun *sivu 171*
 - Totta joka sana *sivu 171*
 - Mannerheimin puhe 20.10.1940 *sivu 175*
- Tyhjiöt vetävät puoleensa *sivu 176*
- Muistutus nykypäivälle! *sivu 177*
 - Yleisesikuntaeversti Matti Aarnio *sivu 178*
- Mottitaktiikka *sivu 179*
- Motti on saarrettu vihollisjoukko *sivu 181*
 - Sotilastermin alkuperä *sivu 181*
 - Motittaminen *sivu 182*
- Komentajan profiili *sivu 184*
- Armeijan kivijalka *sivu 186*
- Suojeluskuntajärjestö *sivu 188*
- Talvisodan ”kansanarmeija” *sivu 190*
- Viipurin markovillalaiset upseerit *sivu 192*
 - Upseerikokelaasta aktiiviupseeriksi *sivu 192*
- Päällystö sotaopissa *sivu 193*
- Komitea kokoontuu *sivu 195*
 - Komppanianpäällikkökurssit 1929-1938 *sivu 196*
 - Aktiiviupseerikurssit 1931-1935 *sivu 196*
 - Maavoimien kapteenikurssi 1936-1937 *sivu 197*
 - Komentajakurssi 1936-1937 *sivu 197*
 - Ilmavoimien kapteenikurssit 1936-1937 *sivu 198*
 - Piiripäällikkökurssit 1937-1938 *sivu 198*
 - Aselaji- ja raskasasekurssit *sivu 199*

- Komentajan paikka *sivu 200*
- Kaipaako sota yhtä miestä *sivu 200*
- Suomalaisupseereiden sotilasarvot *sivu 201*
- Selkeä porrastus *sivu 201*
- Suomalaisen sotilaan palkkaus talvisodassa *sivu 202*
- 10 syytä talvisotaan *sivu 203*

Suomen armeijan taisteluyksiköitä *sivu 206*

- Jalkaväki *sivu 206*
- Tykistö *sivu 214*

Suomen armeijan kalustoa, aseita, ammuksia ja tarvikkeita *sivu 216*

- Kenttätykistö *sivu 216*
- Muu aseistus ja tarvikkeet *sivu 221*
- Miinat *sivu 233*
- Panssarimiinat *sivu 234*
- Ansat *sivu 237*
- Räjähdematematiikkaa *sivu 239*
- Tuhoisia tuloksia *sivu 240*

Suomalaisten ilmapuolustus *sivu 244*

- Ilmatorjunta *sivu 244*
- Ilmatorjunnan keskittäminen *sivu 246*
- Väestönsuojelu *sivu 247*
- Ilmapuolustus *sivu 249*

- Konetyypeittäin olevat lentokoneiden määrät talvisodan alussa *sivu 250*
- Suomalaisten käyttämät taistelukelpoiset lentokoneet talvisodassa *sivu 250*
- Suomalaisen lentokaluston ominaisuuksia *sivu 251*

Suomenhevonen *sivu 253*

- Sopiva sotaratsu *sivu 253*
 - Hevosvetoinen armeija *sivu 253*
 - Uhkatekijänä koneellistuminen *sivu 254*

Prikaati Vuokko *sivu 257*

- Upseeriluettelo *sivu 257*
 - Prikaatin Esikunta - E/JR 25 *sivu 257*
 - I Pataljoona - I/JR 25 *sivu 258*
 - II Pataljoona - II/JR 25 *sivu 259*
 - III Pataljoona - III/JR 25 *sivu 260*
 - Kevyt Osasto 9 - Kev.Os 9 *sivu 262*

Suomen meripuolustus *sivu 264*

- Neuvostoliiton rakentama rannikko-puolustusjärjestelmä *sivu 264*
 - Hajasijoitetut patterit *sivu 264*
 - Rannikkotyökistön kalusto 30.11.1939 *sivu 265*
 - Alukset ja meritaisteluvälineet 30.11.1939 *sivu 265*
 - Säätila muuttaa toimintatapaa *sivu 265*

Asevoimien vertailua ***sivu 267***

- Voimasuhteet *sivu 267*
- Jalkaväkidivisioonan määrävahvuudet *sivu 269*
- Jalkaväkirykmentin määrävahvuudet *sivu 270*
- Jalkaväkirykmentin pataljoonan määrävahvuudet *sivu 270*

Tutustumiskohteita ***sivu 271***

- Talvisotamuseo Kuhmossa *sivu 271*
- Tutkijannurkkaus *sivu 271*
- Jyrkänkosken talvisodan tukikohta *sivu 274*
- Kilpelänkankaan talvisotatapahtuma *sivu 280*

Lyhenteitä ja sotilassanastoa ***sivu 286***

- Suomen armeija *sivu 286*
- Jalkaväki *sivu 283*
- Tykistövoimat *sivu 289*
- Ilmavoimat *sivu 290*

Karttaliiteluettelo ***sivu 291***

Valokuvaluettelo ***sivu 291***

Kuvalähteet ***sivu 293***

Piirroksset ja kartat ***sivu 293***

Lähdeluettelo ***sivu 293***

Talvisodasta Kuhmossa kertovaa kirjallisuutta ***sivu 297***

Erillisiä tietolähteitä ja haastattelutietoja ***sivu 300***

TALVISOTA KUHMOSSE IV

Kuolema kolkuttaa korvessa

Talvisota Kuhmossa IV on jatkoa edelliselle kirjoittamalleni teokselle Talvisota Kuhmossa III.

Teoksen alussa käydään tiivistettynä läpi tähän asti vähemmän esille tullutta Lieksan suuntaa, jossa käytiin ankaraa kamppailua kenraalimajuri Gusevskin divisioonan eteläisen sivusuunnan hyökkäysjoukkoja vastaan.

Lieksan suunnan torjuntavoitto oli ratkaisevan tärkeä onnistuminen suomalaisille, jotka saivat lopulta ajettua vihollisen itärajan taakse.

Tämän jälkeen voitiin rintamasta irrottaa miehiä muihin tehtäviin. Suomalaiset pääsivät pikaisesti keskittämään Lieksasta vapautuvia täydennysjoukkoja miesvajeesta kärsineelle Kuhmon rintamalle.

Sisällössä käsitellään suomalaisen sotilaskoulutuksen alkuvaihetta ja sen kehityskaarta ennen talvisotaa sekä yhteenvetona sodan jälkeisiä mietteitä itse talvisodan tapahtumista.

Mukana on muun muassa sotapäiväkirjoitteita, ilmatorjuntaa ja väestönsuojelua sekä ilmapuolustusta. Lisäksi on sivuttu myös Suomen armeijan taisteluyksiköitä ja niiden kalustoa, aseita, ammuksia ja tarvikkeita sekä niiden käyttötapoja.

Koosteesta löytyy omakohtaisia suomalaissotilaiden itsensä kirjoittamia ja ennen julkaisemattomia taistelukertomuksia eri puolilta Kuhmon rintamaa. Lisäksi on esitelty Kuhmon talvisodan tutustumiskohteita.

MKT, tietokirjailija Väinö Mononen

